

Infinitiivi- ja preesensvartaloiden suhteista ensimmäisessä deklinaatiossa

Tarkastellaan vielä ensimmäisen deklinaation tärkeimpiä sisäisiä sanaryhmiä, joita tässä erotellaan seitsemän.

1. ryhmä

Produktiivisin ja ylivoimaisesti suurin ryhmä ovat verbit tyyppiä *читать*, joissa infinitiivivartalon lopussa on jokin vokaaleista a, e, и/ы tai у (Шелякин 2006: 127). Yhteistä tälle ryhmälle on, että preesensvartalo loppuu /j/-äänteeseen: читать - читај-, покраснеть - покраснеј, дуть - дуј. Tämän lisäksi infinitiivivartalon viimeinen vokaali on preesensvartalossa joskus eri: открыть - открој, мыть - мој, брить - бреј sekä и-j-vaihtelu sanoissa ltyyppiä /бить/-/бью/т (foneettisesti: /би/т’/-/бј/ут/).

2. ryhmä

Toisen 1. konjugaation sisäisen ryhmän muodostavat ne tutut verbit, joiden infinitiivivartalo päättyy /ова/ (tai /ева/) ja preesensvartalo /yj/: /интрес/ова/ - /интерес/yj/, /жева/ - /жуј/ (жевать, ‘purra’).

3. ryhmä

Hieman edellisen kaltainen ryhmä ovat verbit tyyppiä давать. Näillä infinitiivivartalon loppu on muotoa /ава/ ja preesensvartalo /aj/. Ryhmään kuuluvat esimerkiksi /признава/ть/ - /призна/ј/, /устава/ть/ - /устај/.

4. ryhmä

Seuraavaksi ryhmäksi voidaan erottaa verbit tyyppiä *нуса*. Näissä infinitiivivartalo päättyy /a/-vokaaliin, ja preesensvartalo eroaa infinitiivivartalosta juurimorfin viimeisen konsonantin osalta: /писа/ - /пиш/, /плака/ - /плач/.¹ Šeljakinin (2006: 129) mukaan tämän tyyppin verbejä on noin sata (писать, сказать, двигать, махать, искать, брызгать уи.).

5. ryhmä

Verbit, joiden infinitiivivartalo päättyy *ну*, voidaan jakaa kahteen ryhmään sen perusteella, miten niiden preteritimuodot muodostetaan. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat *momentaaniset* (одноактный) verbit tyyppiä толкнуть, joilla preteritimuoto muodostetaan suoraan infinitiivivartalon perusteella (/толкну/л/). Toisen ryhmän muodostavat verbit tyyppiä *остынуть* (‘jäähtyä, haalea’), jotka ilmaisevat astettaista olotilan muutosta ja joiden preteritimuodoissa ну-suffiksi katoaa taivutuspäätteen edeltä

¹ Huomaa, ettei näitä verbejä pidä sekoittaa niihin ensimmäisen konjugaation verbeihin, joilla tapahtuu preesensvartalon sisällä äänteenmuutos /o/-alkuisissa muodoissa (ks. жить edellä).

(остыл). Näitä jälkimmäisiä verbejä on selvästi vähemmän, Šeljakinin (2006: 129) mukaan noin viisikymmentä. Kummassakin tapauksessa preesensvartalo päättyy /н/ (толкн – остын). Yhteensä näitä ryhmiä edustaa Wikisanakirjan aineistossa 926 verbiä, esimerkiksi подвинуть, шагнуть, замёрзнуть (preteriti замёрз).

6. ryhmä

Šeljakin (2006: 133) laskee perustellusti omaksi ryhmäkseen verbit tyyppiä начать/обнять (‘halata’) / понять/нажать (‘painaa’), joissa preesensvartalo eroaa melko selkeästi infinitiivivartalosta. Muodostus noudattaa mallia /нача/ – /начн/, /обня/ – /обним/, /поня/ – /пойм/, /нажа/ – /нажм/. Kaikissa tapauksissa siis preesensvartaloon ilmestyy nasaali /м/ tai /н/ sekä tämän lisäksi joko /и/ tai /ј/.

7. ryhmä

Ehkä haastavimman ryhmän muodostavat verbit, joissa tapahtuu edellä mainittu ääntenmuutos muissa kuin yksikön ensimmäisessä ja monikon kolmannessa persoonassa. Lisäksi tämän ryhmän verbeillä esiintyy esimerkiksi väistyvän vokaalin ilmiötä. Ryhmän muodostavat seuraavat alaluokat:

- infinitiivissä -чь päättyvät verbit tyyppiä печь, жечь, лечь, joilla infinitiivi- ja preesensvartalot ovat identtiset. Huomaa väistyvä vokaali жечь-verbillä (infinitiivi жечь, mutta preesensmuodot /жг/у, /жжешь/ jene.) лечь-verbillä puolestaan on preesensmuodoissa vartalon lopussa a-vokaali: лягу, ляжешь ум.
- infinitiivissä /сти/ tai /зти/ tai /сть/ päättyvät verbit kuten нести,спасти, везти, красть ja попасть. Näillä verbeillä ääntenmuutos tapahtuu liudentumattomien ja liudentuneiden konsonanttien välillä, kuten (selvyyden vuoksi foneettisesti esitettyinä) /вез/у – /вез’ош/ ja /попад/у – /попад’ош/. Osalla сти-infinitiivin saavista verbeistä sekä kaikilla сть-infinitiivin saavista preteritin vartalo päättyy vokaaliin ja saa peräänsä normaalin л-tunnuksen (vrt. везти – вёз ja брести – брёл / попасть – попал).
- Edellisen kaltainen alaryhmänsä ovat verbit плыть ja жить, joilla preesensvartalo loppuu infinitiivivartalossa esiintymättömään в-konsonanttiin ja on siis muotoa /жив/ tai /плыв/ ja joilla myös toteutuu ääntenmuutos liudentuneiden ja liudentumattomien konsonanttien välillä. Vastaavasti verbillä учесть preesensvartalossa on “ylimääräinen” т: учесть – /учт/. Myös verbit tyyppiä умереть kuuluvat tähän ryhmään: niilläkin tapahtuu vaihtelu liudentuneen ja liudentumattoman konsonantin välillä. Lisäksi havaitaan väistyvä vokaali: infinitiivivartalo on muotoa /умеpe/, preesensvartalo /умр/.

Шелякин, М.А. 2006. *Справочник По Русской Грамматике*. drofa.